

PÕHIKOOLI EESTI KEELE JA KIRJANDUSE LÕPUEKSAM 2009

Võti

1.1. ülesanne

Loe tekst läbi ning vasta selle põhjal küsimustele. Iga õige vastus annab 1–2 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 18 punkti.

1. a) Kes õpetajatest mõjutas kõige rohkem autori maailmapildi kujunemist? (1p)

Kõige rohkem mõjutas autori maailmapildi kujunemist õpetaja Aleksander Valsiner. Õigeks lugeda ka vastus loodusteaduse või bioloogiaõpetaja. Õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Õpilane saab punkti, kui ta on kirjutanud vähemalt õpetaja perekonnanime. Kui õpetaja nimi on kirjutatud valesti, siis õpilane punkti ei saa (0 punkti).

b) Kuidas ta seda tegi? Too kaks näidet. (2p)

Ta tegi seda (1) huvitava aineõpetuse kaudu; (2) suhtles õpilastega, tundis nende käekäigu vastu huvi; (3) andis raamatuid lugeda; (4) arutas ühiskondlikke probleeme; (5) korraldas loodusmatku; (6) asutas loodushuviliste õpperingi; (7) tutvustas loodust, õpetas seda tajuma; (8) vestles õpilastega raamatutest; (9) tal olid värsked ideed. Kumbki õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 2 punkti.

2. Milliseid praktilisi ülesandeid lahendati psühholoogiatunnis? (1p)

Psühholoogiatunnis määratlesid õpilased enda temperamenti. Õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti.

3. Kes tekstis nimetatud isikutest on saanud tuntuks keeleteadlasena? (1p)

Keeleteadlasena on saanud tuntuks Johannes Aavik. Õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kui õpilane on nime õigekirjas eksinud, siis ta punkti ei saa. Õpilane saab punkti, kui ta on kirjutanud vähemalt keeleteadlase perekonnanime.

4. Mis köitis autorit võorkeeleõpingute juures? Nimeta vähemalt kaks asjaolu. (2p)

Autorit köitis keeleõpingute juures see, (1) et esialgne keeleline kaos hakkas selginema; (2) et ta tabas keelele ainuomaseid seaduspärasusi ja süsteemi piirjooni; (3) et ta hakkas mõistma sõnade tagamaid; (4) et ta puutus kokku sõnade lõputu paljusega; (5) et ta võis õppida surnud keelt, mis on elusast elusam. Kumbki õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 2 punkti.

5. Milliseid eesti kirjanike luule-, proosa- ja draamateoseid autori kooliajal tundides käsitleti? Nimeta üks luulekogu, proosa- ja draamateos. (3p)

Luulekogu – „Tuulemaa”

Proosateos – „Mäeküla piimamees”

Draamateos – „Libahunt”

Iga õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 3 punkti. Õpilane ei kaota punkte, kui ta on jätnud jutumärgid panemata.

6. Millel põhineb Gustav Suitsu luule mõju lugejale? (2p)

Gustav Suitsu luule mõju lugejale põhineb huvitaval ja ammendamatu kujunditel. Kui õpilane on nimetanud huvitavaid ja/või ammendamatu kujundeid või ainult kujundeid, siis saab ta 2 punkti. Vale vastus annab 0 punkti.

7. Keda õpetajatest on iseloomustatud? Täida tabel. (3p)

Õpetaja iseloomustus	Õpetaja nimi
Tark ja haritud, tajub kunsti peensusi, armastab moodsat kirjandust.	Bernhard Sööt
Innukas ja vaimustunud, tunneb huvi sotsiaalsete probleemide vastu.	Aleksander Valsiner
Meeldiv ja poolehoidu äratav, oskab õpilaste tähelepanu võita.	Alma Klauren

Iga õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 3 punkti. Õpilane saab punkti, kui ta on kirjutanud vähemalt õpetaja perekonnanime. Õpilane ei saa punkti, kui ta on eksinud nime õigekirjas.

8. Tõmba õigele vastusele joon alla. (1p)

Sangviinik on
äge ja kuumavereline inimene;
elav ja anderikas inimene;
kurvameelne ja tundeline inimene;
pikaldane ja loid inimene.

Õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti.

9. Tõmba võrdlusele joon alla. (1p)

Määratleme enda temperamenti, nagu oleks valik võimalik.

Õpetaja aitab mõista nii luulet kui ka muud kunsti.

Ladina keel on nagu mägi.

Õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti.

10. Tõmba õigele vastusele joon alla. (1p)

Selle teksti puhul on tegemist

novelliga;

ballaadiga;

memuaaridega;

draamaga.

Õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti.

1.2. ülesanne

Loe tekst läbi ning otsusta selle põhjal, kas esitatud väide on tõene või väär. Tee vastavasse kasti rist. Iga õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kui õpilane on teinud risti mõlemasse kasti, siis ta punkti ei saa (0 punkti). Kokku on võimalik ülesande eest saada 12 punkti.

Väide	Tõene	Väär
1. Eestis toimus turumajandus juba aastatel 1990–1991.		X
2. Paljusid kaupu sai 1991. aastal osta talongide alusel.	X	
3. Rahareformist möödub tänava 15 aastat.		X
4. Eesti raha on tänaseni seotud Saksa margaga.		X
5. Tasakaalus riigieelarve tähendab kohustust kulud ja tulud tasakaalus hoida.	X	
6. Enne rahareformi tahtsid paljud inimesed liigsed rublad kauba vastu vahetada.	X	
7. Põhiseaduse rahvahääletusest võtsid osa kõik Eesti elanikud.		X
8. Lennart Meri valiti Eesti Vabariigi presidendiks 1992. aastal.	X	
9. Lõpliku otsuse, kes saab presidendiks, tegi 1992. aastal valitsus.		X
10. Tiit Vähi juhitud valitsuse tegi tugevaks see, et sinna koondati peamiselt poliitikud.		X
11. Konverteerima tähendab valuutat kehtestatud kursside alusel ümber arvestama.	X	
12. Inflatsioon on raha ostujõu kunstlik kasvatamine.		X

2.1. ülesanne

Kirjuta vähemalt 200-sõnaline lühikirjand teemal „Mida hindan õpetajas?“. Hinnata lisatud juhendi põhjal. Vt „Hindamisjuhend 2009“.

2.2. ülesanne

Tõmba õigele variandile joon alla. Iga õige vastus annab 0,5 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 10 punkti. Kui õpilane on tõmmanud joone alla mõlemale ortogrammile, siis ta selle eest punkti ei saa (0 punkti).

(1) Mustjõest/Must jõest on leitud (2) poole teise meetrise/pooleteisemeetrise (3) läbi mõõduga/läbimõõduga tammetüvesid. Jõe nimigi usutakse pärinevat sellest, et veevool (4) alailma/ala ilma uusi mustunud tüvesid (5) päevavalgele/päeva valgele toob. Musta tamme on leitud ka (6) Pärnu jõest/Pärnujõest. Seda loetakse (7) väärispuiduks/vääris puiduks. Metsamehed rajavad tammemetsi igal aastal juurde. Tammetõrusid aitavad maha külvata ka pasknäärud. Pasknäär on (8) haki suurune/hakisuurune lind kena (9) sinisekirju/sinise kirju tiivaservaga. Ta ahmib kuni üksteist tõru noka vahele. Viimasel tammetõrul tekib (10) kadumis võimalus/kadumisvõimalus juba (11) lennuajal/lennu ajal. Pasknäär topib tõrusid (12) ükshaaval/üks haaval puujuurte vahele või peidab (13) niiskevõitu/niiske võitu sambla alla. Nii töötab lind (14) päevadekaupa/päevade kaup. Tammiku (15) üleskasvatamisel/üles kasvatamisel tuleb näha (16) palju-palju/palju palju vaeva. Kui noor tammeke pea mullast välja pistab, asuvad (17) temapoole/tema poole tormi jooksma jänessed ja põdrad. Juba (18) Rootsi aegses/Rootsi-aegses „tammemääruses“ on kirjas (19) lisanõue / lisa nõue, et pärast istutamist tuleb (20) puuhakatist/puu hakatist hooldada seni, kuni metsloomad talle enam häda ei suuda sünnitada.

(H. Relve „Vahtral on sünnipäev sügisel“ põhjal)

2.3. ülesanne

Asenda sõnaühend sama sisu väljendava tuletisega. Tuletise moodustamisel kasuta sulgudes antud liidet. Iga õige ja veatu vastus annab 1 punkti, vale ja/või vigane vastus 0 punkti. Suure ja väikese algustähe eksimusi hindamisel mitte arvestada. Kokku on võimalik ülesande eest saada 5 punkti.

1. fööniga kuivatama	Pärast vanni hakkasin juukseid föönitama (-ta).
2. rüütli moodi	Meid hämmastas poisi rüütellik (-lik) käitumine.
3. perekondade kaup	Kontserdile tuldi perekonniti (-ti).
4. vatitaolised	Taevas sõuavad vatjad (-jas) pilved.
5. Tallinna elanikel	Tallinlastel (-lane) on alati kiire.

2.4. ülesanne

Vali õige ülivõrde vorm ja kirjuta see lausesse. Iga õige ja veatu vastus annab 0,5 punkti, vale ja/või vigane vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 5 punkti.

1. Marek on **kõige tublim** mees, keda ma tunnen.
2. Mati on meie kooli **pikim** poiss.
3. Läbi metsa on külani **lühim** tee.
4. Olen **õnnelikem** inimene maailmas.
5. See oli **kõige karmim** karistus, mille ta eales oli saanud.
6. Kelle riided on **kõige märjemad**?
7. Tänavune oktoober oli viie viimase aasta **külmim**.
8. Meie aia **kõige hapumad** õunad kasvavad teeäärsel puul.
9. Tänapäev oli eelmistega võrreldes **kõige vilum**.
10. 24. juuli oli selle suve **kuumim** päev.

2.5. ülesanne

Märgi ristiga, kas sõnade järjekord lauses on õige või vale. Iga õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kui õpilane on teinud risti mõlemasse kasti, siis ta punkti ei saa (0 punkti). Kokku on võimalik ülesande eest saada 5 punkti.

	Lause	Õige	Vale
1.	Marie pannakse mängudes sageli vahekohtunikuks, keda tuntakse õiglase tüdrukuna.		X
2.	Kõrvemaa looduskaitsealal matkates, mis asub Kesk-Eestis, õppisime tundma nii sootaimestikku kui ka erinevaid maastikuvorme.		X
3.	Pirnipuu, mis rohket saaki kandis, on alles kolm aastat tagasi istutatud.	X	
4.	Helkurita maanteel käinud noormees hukkus.		X
5.	Andres küsis Liisilt, kuidas ta homme linna kavatseb minna.	X	

2.6. ülesanne

Vali õige vorm ja kirjuta see lausesse. Iga õige ja veatu vastus annab 0,5 punkti, vale ja/või vigane vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 5 punkti.

1. „Kiiremini!” **hüüab** pealik.
2. Järgmisel hetkel **tuuakse** sisse uus vang.
3. Vahialune **pannakse** pealiku ette seisma.
4. „Ma olen **taotlenud** enda vabastamist!” teatab vang rahulikult.
5. Need silmad ei oska **peljata**.
6. „Juba mitmendat päeva **vaen** ma, mida sinuga peale hakata.”
7. „Kauaks mind vangi **jäetakse**?”
8. „Ma laseksin sul minna, sest **töötada** sulle meeldib.”
9. „Ära **joosta** pole sa ka proovinud – sul nagu polekski õiget süüd.”
10. „Kui **kästakse**, võin ka seda teha,” on vangil kohe vastus valmis.